

może to być opinia krzywdząca dla jednego czy drugiego prelegenta kompetentnego w swojej dziedzinie, ale chodzi mi o uchwycenie pewnego procesu ogólnego. Byłoby bowiem wielką szkodą dla badań patrystycznych, gdyby Kongres w Oksfordzie z międzynarodowego stał się konferencją tylko świata anglosaskiego.

ks. Leszek Misiarczyk – Płock, UKSW

7. SPOSOBY POROZUMIEWANIA SIĘ I RECEPCJA:

Protagonisci, techniki i drogi dokumentu chrześcijańskiego (IV-VI wiek) (XXXII Dni Augustiańskie, Rzym, 8-10 V 2003)

W dniach od 8 do 10 maja 2003 r. pod patronatem włoskiego Prezydium Rady Ministrów odbył się w rzymskim Instytucie Patrystycznym „Augustinianum” międzynarodowy kongres na temat: *Sposoby porozumiewania się i recepcja: protagoniści, techniki i drogi dokumentu chrześcijańskiego (IV-VI wiek)* [Comunicazioni e ricezione: protagonisti, tecniche e vie del documento cristiano (IV-VI secolo)]. Kongres był XXXII już z kolei Dniami Augustiańskimi, które zgromadziły wielu badaczy starożytności chrześcijańskiej z kościelnych i państwowych uniwersytetów oraz wyższych uczelni m.in. z Anglii, Argentyny, Austrii, Francji, Hiszpanii, Indii, Japonii, Kanady, Malty, Niemiec, Polski, Portugalii, Szwajcarii, Węgier, Włoch i USA.

Z polskich badaczy starożytności chrześcijańskiej byli obecni m.in.: ks. prof. Janusz Królikowski z Tarnowa, o. prof. Maciej Bielawski OSB (kierownik Instytutu Monastycznego Papieskiego Ateneum św. Anzelma w Rzymie), ks. prof. Waldemar Turek z Papieskiego Uniwersytetu „Urbanianum” w Rzymie, oraz niżej podpisany jako przedstawiciel Papieskiego Uniwersytetu św. Tomasza z Akwinu „Angelicum” w Rzymie. Należy także wspomnieć częściowy udział polskich księży studiujących w Wiecznym Mieście.

Symposium otworzył rektor Instytutu Patrystycznego „Augustinianum” – o. prof. Angelo Di Bernardino OSA. Obradom przedpołudniowym przewodniczył prof. Marcello Marin z Uniwersytetu w Bari. Wygłoszono aż trzy następujące odczyty inauguracyjne, które wypełniły cały program przedpołudniowy: Claire Sotinel (Bordeaux), *Le contrôle de la circulation des documents et l'universalité de l'Église*; Ramón Teja (Santander), *Forme della redazione e modalità della trasmissione degli Acta conciliari: il Concilio di Efeso (449)*; Guglielmo Cavallo (Roma), *Diffusione e ricezione dello scritto nell'antichità cristiana: strumenti, maniere, mediazioni*.

Podczas obrad, odbywających się równolegle w dwóch, a niekiedy i w trzech sekcjach (A, B i C), wygłoszono około 50 referatów (25-30 min.) i komunikatów (15 min.). Nie będziemy poruszać szczegółowo omawianych zagadnień, gdyż wygłoszone odczyty ukazą się drukiem na wiosnę 2004 r. w serii wydawniczej Instytutu Patrystycznego „Studia Ephemeridis «Augustinianum»”. Chcąc jednak przybliżyć przedstawiane podczas kongresu odczyty, podamy teraz jedynie ich tytuły.

8 maja

SESJA POPOŁUDNIOWA

SEKCJA A (przewodniczący – o. prof. Basil Studer OSB)

Bengt Alexanderson (Innegrdsängen), *Après la Conférence de Carthage (411): Augustin et les réactions des Donatistes*; Francesca M. Catarinella (Foggia), *I travagli della comunicazione per litteras: note sull'epistolario di Agostino*; Carlos Buenacasa (Barcelona), *El epistolario de Agustín como muestra de la extensa actividad pastoral de un obispo del siglo V*; Silver Dagemark (Mölnlycke), *The Early Circulation of Augustine's Sermons: Significance of the Cultural Context*; Francesco Corsaro (Katanía), *L'epistolografia cristiana veicolo di dottrine e di sentimenti: Le epistole di Girolamo agli amici romani del deserto di Calceide e da Betlemme*; Luciana Mirri (Bologna), *Girolamo, vivace protagonista del documento cristiano*.

SEKCJA B (przewodniczący – prof. Claire Sotinel)

Martine Dulaey (Paryż), *La connaissance d'Augustin en Gaule dans la première moitié du Ve siècle: le témoignage des Formulae d'Eucher de Lyon*; Elena Giannarelli (Florenca), *Quando a scrivere è Cristo: vie, problemi e „miracoli” delle epistole del Salvatore*; Jean-Marie Auwers (Lovanium), *La transmission des commentaires sur le Cantique des Cantiques dans la chaîne de Procope de Gaza*; Antonio Piras (Cagliari), *Gli scritti di Lucifero di Cagliari: genere letterario e modalità di produzione*; Stéphane Giovanni (Rzym), *La communication et la réception du sermo épistolaire de Sidoine Apollinaire à Avit de Vienne: de la relatio spirituelle à la prédication*.

SEKCJA C (przewodniczący – o. prof. Prosper Grech OSA)

Osvalda Andrei (Siena), *Dal De Antichristo di Ippolito al De Consummatione Mundi dello Pseudo-Ippolito: „riscrivere un testo” e comunicare storia*; Robert Berchman (Nowy Jork), *Origen of Alexandria: Philosophy and Exegesis*; Vincenzo Ruggieri (Rzym), *La flessione della scrittura nell'immagine (V-VI sec.)*; Franz Mali (Fryburg), *Stand Dionysius „der Aeropagite” in Briefkontakt mit den ersten Bischöfen von Ephesus?*; Ilaria Ramelli (Piacenza), *L'Epistola Anne ad Senecam de superbia et idolis come documento pseudo-epigrafico probabilmente cristiano*; Vincenzo Di Muro (Rzym), *„Il florilegio leonino”: Testimonianza di tradizione e comunicazione per la verità e la comunione ecclesiale*.

9 maja

SESJA PRZEDPOŁUDNIOWA

SEKCJA A (przewodnicząca – prof. Elena Cavalcanti)

Gert Partoens (Leuven), *The Communication and Early Transmission of Augustine's Sermons 151-156*; Gérard Nauroy (Université de Metz), *Ambroise de Milan et ses correspondants: aspects et transformations de l'epistolographie à la fin du IVe siècle*; Michel Libambu (Kinshasa), *Note sur le latin chrétien dans la correspondance des intellectuels à saint Augustin*; Michele Cutino (Palermo), *Paolino di Nola, epist. 8: l'epistola protrettica in versi di contenuto apologetico*; Antonio Cioffi (Neapol), *Comunicazione e comunione nell'epistolario di Paolino di Nola*; Valeria No-

vembri (Florencja), *L'epistolografia cristiana: i latori e i loro percorsi in Basilio e Paolino di Nola*.

SEKCJA B (przewodniczący – prof. Ramón Teja)

Mario Girardi (Bari), *Parola dell'uomo, parola di Dio. Per una interazione fra identità linguistica e religione nella predicazione di Basilio di Cesarea*; Francesco Trisoglio (Turyn), *La lettera nell'epistolario di san Basilio: Redazione – Finalità – Recapito*; Reinhart Staats (Kiel), *Die In Canticum – Homilien des Gregor von Nyssa und des Nilus von Ancyra. Kurzer Vergleich*; Federico Fatti (Perugia), „*Sacrificare alle leggi dell'encomio*”. *Retorica e valori sociali in Gregorio Nazianzeno*; Robert Somos (Węgry), *Fiction and Reality in Gregory of Nyssa's Letters*; István Baán (Miskolc), *La réception des canons dogmatiques du Concile de Carthage de 418 dans l'Église byzantine*.

SESJA POPOŁUDNIOWA

SEKCJA A (przewodniczący – prof. Antonio Nazzaro)

Klaus i Michaela Zelzer (Wiedeń), *I libri consolationis et resurrectionis (= De excessu fratris) di Ambrogio nella tradizione classica delle orazioni funebri*; Marta Bellifemine (Foggia), *Elaborazione orale e redazione scritta: sul metodo compositivo di Ambrogio*; Waldemar Turek (Rzym), *Scriptor corrector lector. Il pensiero di Ambrogio nella Lettera 32*; Grazia Rapisarda (Katania), *I notarii nell'epistolario di Gregorio Magno*; Alessandro Saggiaro (Rzym), *Comunicazione e fondazione: le lettere di Gregorio Magno per la Sardegna*; Isaac Sastre de Diego (Madryt), *La herejía arriana en los diálogos de San Gregorio: los prodigios de Santa Ágata dei Goti*.

SEKCJA B (przewodniczący – prof. Jean-Nol Guinot)

Cristian Badilita (Rouen), *Apophthegmata patrum*; Adriana Bottino (Rzym), *L'esegesi di Gv 10,1-10 in alcuni scrittori dei sec. IV-VI*; Yuliyán Velikov (Veliko Turnovo), *Fourth-Sixth Century Sources in the Early Apologetics of the Holy Images*; Roberto Alciati (Alessandria), *Tradizioni neoplatoniche e testi monastici: la schola monastica d'Occidente*; Maria Stelladoro (Katania), *Il documento cristiano fra IV e VI secolo in Oriente e in Occidente: Forme e ideologia, committenza, testo e immagine*; Paola Marone (Rzym), *Il genere delle Quaestiones et Responsiones nella letteratura cristiana di IV-VI sec.*

10 maja

SESJA PLENARNA (przewodniczący – prof. Salvatore Pricoco)

Giulia Piccaluga (Rzym), *Epistolografia sacra tra mondo classico e pensiero cristiano*; Matilde Caltabiano (Mediolan), *Agostino e i suoi scritti: dalla composizione alla diffusione*; Jean-Nol Guinot (Lyon), *La réception antiochienne des écrits de Cyrille d'Alexandrie d'après le témoignage de Théodoret de Cyr*.

Tak w streszczeniu przedstawiał się program obrad XXXII Dni Augustiańskich. Kongresowi towarzyszył jak zwykle także program towarzyski, w zakres którego weszło m.in. przyjęcie zorganizowane w ogrodzie Augustinianum. Jak można zdać

sobie sprawę, chociażby z wyżej wymienionych zagadnień, tematyka XXXII Dni Augustiańskich była bogata i została ukazana z różnorodnych stron przez znanych badaczy przedmiotu. Sam Kongres, jak ufamy, przyczyni się – szczególnie wówczas, gdy ukaza się drukiem jego akta – do głębszego poznania tego jakże ważnego zagadnienia, jakim jest przepływ myśli w świecie starożytności chrześcijańskiej.

Bazyli Degórski O.S.P.P.E. – Rzym, Angelicum

8. OJCOWIE KOŚCIOŁA A SZKOŁY TEOLOGICZNE NA SOBORACH (Rzym, 6-7 III 2003)

W dniach 6 i 7 marca 2003 r. odbyło się na Papieskim Uniwersytecie Świętego Krzyża w Rzymie (Pontificia Università della S. Croce) VII już z kolei Międzynarodowe Sympozjum Wydziału Teologicznego tegoż uniwersytetu, na temat: *Ojcowie Kościoła a szkoły teologiczne na soborach (I Padri della Chiesa e le scuole teologiche nei concili)*. Zostało ono zorganizowane przez komitet sympozjalny, w skład którego weszli: Prof. Johannes Grohe, Prof. Vito Reale oraz Prof. Jerónimo Leal.

Sympozjum otworzył ks. Prof. Mariano Fazio – Rektor Papieskiego Uniwersytetu Świętego Krzyża, pozdrawiając zebranych i wprowadzając ogólnie w tematykę obrad. Nauczycielski Urząd Kościoła i teolodzy są powołani, aby służyć w Kościele – aczkolwiek w różny sposób – na rzecz jedynej prawdy, którą Chrystus objawił dla zbawienia ludzi. Dokonuje się to niewątpliwie w sposób najpełniejszy podczas synodów lub soborów. Rzymskie sympozjum postawiło więc sobie za cel zbadanie zależności, jaka zachodzi pomiędzy Nauczycielskim Urzędem Kościoła a myślą teologiczną. Dokładniej mówiąc: sympozjum postanowiło przyrzeć się bliżej z jednej strony roli, jaką odegrały w ciągu dziejów Kościoła różne szkoły teologiczne w przygotowaniu i w przebiegu obrad synodalnych czy soborowych, a z drugiej strony – w wypracowywaniu ich oficjalnych dokumentów, czy też w ich późniejszej recepcji w Kościele. Biorąc ponadto pod uwagę osobliwą wagę Ojców Kościoła, którzy są uprzywilejowanymi świadkami Tradycji, sympozjum zajęło się szczególnie wpływem Ojców, jaki wywarli na postanowienia synodów i soborów. Chodziło oczywiście nie tylko o te zgromadzenia synodalne czy soborowe, które miały miejsce w starożytności chrześcijańskiej, w których Ojcowie czynnie uczestniczyli, lecz także o rolę Ojców jako *auctoritates*, do których zarówno Nauczycielski Urząd Kościoła jak i różne szkoły teologiczne odwoływali się podczas odbywanych we wszystkich wiekach synodów czy soborów.

Po ks. Rektorze głos zabrał ks. Prałat Prof. Walter Brandmüller – Przewodniczący Papieskiego Komitetu Nauk Historycznych: przemówił on po łacinie, witając jeszcze raz zebranych i wprowadzając jeszcze bliżej w tematykę obrad oraz zachęcając do pielęgnowania dziedzictwa Ojców. On też przewodniczył przedpołudniowym obradom plenarnym sympozjum.

W pierwszym dniu obrad zajęto się starożytnością chrześcijańską i średniowieczem. Referat otwierający sympozjum wygłosił Prof. Vittorio Peri z Apostolskiej Biblioteki Watykańskiej, którego wystąpienie nosiło tytuł: *I criteri per l'ecumenicità*